

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“СУЇЦИДОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри медичної психології та психокорекції
Е. М. Прокоповичем

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(протокол № 7 від 01.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Прокопович Е. М. Навчальна програма дисципліни “Суїцидологія” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Суїцидологія”, плани семінарських занять, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу “Суїцидологія” складається з семи тем, спрямованих на висвітлення предмета суїцидології як науки про специфічну патологічну форму поведінки людини у екстремальних психологічних обставинах або стані. Певна увага приділяється вивченню механізмів становлення аутоагресивної поведінки, характеристик та особливостей її форм прояву, психічних властивостей особистості, психопатологічних процесів і станів, що її зумовлюють. Особливу увагу приділено психології особистості, психологічним механізмам становлення аутоагресивної поведінки, можливостям її діагностики, а також конкретному вкладу психолога в її корекцію і профілактику.

Навчальна програма дисципліни “Суїцидологія” поєднує знання з різних сфер суїцидології.

Зміст програми відповідає нормативним вимогам підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр психології.

Програма курсу “Суїцидологія” пов’язана з такими предметами, як практична психологія, пропедевтика психіатрії, психологічне консультування, анатомія та фізіологія центральної нервової системи тощо.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “СУЇЦИДОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Історичні аспекти виникнення суїцидології
1	Суїцидологія як наука. Предмет та методи суїцидології
2	Нейробіологічна основа суїцидології
	Змістовий модуль II. Методологічні принципи у суїцидології
3	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки
4	Психопатологічні предиктори аутоагресивної поведінки
1	2

5	Змістовий модуль III. Діагностика та корекція аутоагресивної поведінки Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“СУЇЦИДОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Історичні аспекти виникнення суїцидології

Тема 1. Суїцидологія як наука. Предмет та методи суїцидології

Суїцидологія як наука про закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, її діагностики та корекції. Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства. Мультидисциплінарна основа суїцидології. Основні напрями досліджень у сучасній суїцидології. Місце суїцидології в медицині та психології.

Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.

Література [1; 3; 5; 7; 8; 13; 14; 24]

Тема 2. Нейробіологічна основа суїцидології

Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки. Мозок–психіка–сома: теорії взаємодії. Взаємозв'язок розвитку психіки і форм поведінки. Біологічні основи аутоагресії. Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки. Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки. Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.

Література [1; 5; 8; 9; 11–13; 16; 18; 20; 21; 23]

Змістовий модуль II. Методологічні принципи у суїцидології

Тема 3. Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки

Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки. Антисуїцидальний бар'єр та суїцидогенні чинники особистості. Психологічна уразливість особистості та механізми психологічних захистів. Свідоме і несвідоме в аутоагресії. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.

Література [1; 3; 5; 7–10; 11; 13; 15; 17; 18; 19; 21; 22; 24–26]

Тема 4. Психопатологічні предиктори аутоагресивної поведінки

Психічні розлади як загальний чинник аутоагресивної поведінки. Особливості аутоагресивної поведінки при непсихотичному та психотичному реєстрах психопатологічних розладів. Психотравмуюча ситуація та психогенні розлади. Вплив афективно-когнітивного стану на виникнення аутоагресивної поведінки. Нозоспецифічні особливості взаємодії психопатологічних порушень та аутоагресивної поведінки.

Література [1; 3–5; 8; 9; 11; 13; 16; 23]

Змістовий модуль III. Діагностика та корекція аутоагресивної поведінки

Тема 5. Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки

Організація суїцидологічної допомоги: форми та етапи. Психологічне втручання за суїцидологічної допомоги. Біологічні методи корекції та терапії аутоагресивної поведінки. Психотерапевтичні способи корекції аутоагресивної поведінки: форми та етапи. Окремі методи психотерапевтичної корекції аутоагресивної поведінки: психодинамічні, когнітивні, поведінкові, екзистенціально-гуманістичні, комунікативні, медитативні. Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.

Література [1; 2; 4–10; 11; 12; 13; 16; 21; 23; 24; 26]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Суїцидологія” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу й складання іспиту.

Контрольна робота має за мету виявити ступінь засвоєння студентами фундаментальних понять суїцидології, сучасних напрямів, основних технік та методів розвитку.

Тему контрольної роботи з дисципліни визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Структура аутоагресивної та суїцидальної поведінки.
2. Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки.
3. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.
4. Самооцінка, рівень домагань особистості та вплив фрустрації на виникнення та розвиток аутоагресивної поведінки.
5. Антисуїцидальний бар'єр та суїцидогенні чинники особистості.
6. Психологічна уразливість особистості та механізми психологічних захистів.
7. Мотивація аутоагресивних спонукань.
8. Свідоме й несвідоме в аутоагресії.
9. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації.
10. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки.
11. Характеристики суїцидогенезу.
12. Типологія та характеристики періодів суїцидогенезу: пресуїцидальний, інтрасуїцидальний та постсуїцидальний періоди.
13. Психічні розлади як загальний чинник аутоагресивної поведінки.
14. Психопатологічні предиктори аутоагресивної поведінки.
15. Вплив афективно-когнітивного стану на виникнення аутоагресивної поведінки.
16. Психотравмуюча ситуація та психогенні розлади.
17. Особливості аутоагресивної поведінки при реактивних станах, посттравматичному стресовому розладі, розладах адаптації.
18. Особливості аутоагресивної поведінки при тривожно-фобічних та obsesивно-компульсивних психопатологічних розладах.
19. Особливості аутоагресивної поведінки при неврастенії та соматоформних психопатологічних розладах.

20. Взаємозв'язок аутоагресивної поведінки та нервової анорексії.
21. Особливості аутоагресивної поведінки при розладах особистості.
22. Особливості аутоагресивної поведінки при депресивних розладах.
23. Особливості аутоагресивної поведінки при шизофренії та шизотиповому розладі.
24. Особливості аутоагресивної поведінки при залежній поведінці (алкоголізм, наркоманія).
25. Особливості аутоагресивної поведінки при патологічній пубертатній кризі.
26. Діагностика аутоагресивної поведінки. Основні методи діагностики у суїцидології.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання суїцидології.
2. Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки.
3. Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини і суспільства.
4. Мультидисциплінарна основа суїцидології. Зв'язок суїцидології з іншими науками.
5. Місце суїцидології у медицині та психології. Основні напрями досліджень у сучасній суїцидології.
6. Методологічні принципи у суїцидології.
7. Семантика та тезаурус термінологічних понять у суїцидології.
8. Загальні основи понять у суїцидології.
9. Структура аутоагресивної та суїцидальної поведінки.
10. Семантика понять аутоагресивної дії: самогубство, суїцидальна спроба, навмисне самопошкодження.
11. Поняття суїцидальної та парсуїцидальної поведінки.
12. Поняття еквівалентів аутоагресивної активності.
13. Поняття ефтаназії.
14. Основні способи скоєння аутоагресивних дій.
15. Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС та їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.
16. Взаємозв'язок розвитку психіки і форм поведінки, її відхилень.
17. Нейробіологічна основа суїцидології.

18. Мозок–психіка–сома: теорії взаємодії. Нейрохімія мозку. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.
19. Адаптаційна концепція у суїцидології. Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи.
20. Феноменологія аутоагресивної поведінки. Аутоагресивна поведінка та етологія.
21. Національно-географічний розподіл рівнів самогубств та суїцидальних спроб.
22. Вікові та гендерні особливості суїцидальної поведінки.
23. Соціальні особливості та предиктори аутоагресивної поведінки.
24. Загальні особливості та соціодемографічні характеристики аутоагресивної поведінки.
25. Психологія особистості та поведінки у суїцидології.
26. Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки.
27. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.
28. Самооцінка, рівень домагань особистості та вплив фрустрації на виникнення і розвиток аутоагресивної поведінки.
29. Антисуїцидальний бар'єр і суїцидогенні чинники особистості.
30. Психологічна уразливість особистості та механізми психологічних захистів.
31. Мотивація аутоагресивних спонукань.
32. Свідоме й несвідоме в аутоагресії.
33. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації.
34. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки.
35. Характеристики суїцидогенезу. Пресуїцидальний синдром. Тріада Менінгера.
36. Типологія та характеристика періодів суїцидогенезу: пресуїцидальний, інтрасуїцидальний, постсуїцидальний.
37. Психічні розлади як загальний чинник аутоагресивної поведінки.
38. Психопатологічні предиктори аутоагресивної поведінки.
39. Вплив афективно-когнітивного стану на виникнення аутоагресивної поведінки.
40. Психотравмуюча ситуація та психогенні розлади.
41. Особливості аутоагресивної поведінки при реактивних станах, посттравматичному стресовому розладі, розладах адаптації.
42. Особливості аутоагресивної поведінки при тривожно-фобічних та obsесивно-компульсивних психопатологічних розладах.

43. Особливості аутоагресивної поведінки при неврастенії та соматоформних психопатологічних розладах.
44. Взаємозв'язок аутоагресивної поведінки та нервової анорексії.
45. Особливості аутоагресивної поведінки при розладах особистості.
46. Особливості аутоагресивної поведінки при депресивних розладах.
47. Особливості аутоагресивної поведінки при шизофренії та шизо-типовому розладі.
48. Особливості аутоагресивної поведінки при залежній поведінці (алкоголізм, наркоманія).
49. Особливості аутоагресивної поведінки при патологічній пубертатній кризі.
50. Діагностика аутоагресивної поведінки. Основні методи діагностики у суїцидології.
51. Способи оцінки психічного стану людини: клініко-психопатологічний та експериментально-психологічний.
52. Особливості суїцидологічного опитування. Суїцидальні сигнали: вербальні та невербальні.
53. Особливості основного способу діагностики у суїцидології.
54. Характеристики опитування (клінічна бесіда) та спостереження у суїцидології.
55. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.
56. Допоміжні клінічні та психологічні способи діагностики аутоагресивної поведінки.
57. Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.
58. Організація суїцидологічної допомоги: форми та етапи.
59. Психологічне втручання за суїцидологічної допомоги.
60. Психотерапевтичні способи корекції аутоагресивної поведінки: форми та етапи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Амбрумова А. Г., Бородин С. В., Михлин А. С. Предупреждение самоубийств. — М: Изд-во Академии МВД СССР, 1980. — 164 с.
2. Амбрумова А. Г., Полев А. М. Неотложная психотерапевтическая помощь в суицидологической практике: Метод. рекомендации. — М., 1986. — 25 с.

3. Амбрумова А. Г., Тихоненко В. А. Диагностика суицидального поведения: Метод. рекомендации. — М., 1980. — 48 с.
4. Амбрумова А. Г., Тихоненко В. А. Профилактика суицидального поведения: Метод. рекомендации. — М., 1980. — 24 с.
5. *Предотвращение самоубийств* // Психиатрия (Под ред. Р. Шейдера). — М.: Практика, 1998. — С. 212–221.
6. *Старшенбаум Г. В.* Формы и методы кризисной терапии: Метод. рекомендации. — М., 1987. — 20 с.
7. *Суицидология*. Прошлое и настоящее: Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах. — М.: Когито-Центр, 2001. — 569 с.
8. *Суицид*. Хрестоматия по суицидологии. — К: А. Л. Д., 1996. — 216 с.
9. *Чуприков А. П., Пилягина Г. Я., Войцех В. Ф.* Суицидология. Основные термины и понятия. — Метод. пособие. — К., 1999. — 60 с.
10. *Шнейдман Э.* Душа самоубийцы. — М.: Смысл, 2001. — 315 с.
11. *Юрьева Л. Н.* Кризисные состояния. — Днепропетровск.: Арт-Прес., 1998. — 162с.

Додаткова

12. *Бачериков Н. Е., Воронцов М. П., Петрюк П. Т., Цыганенко А. Я.* Эмоциональный стресс в этиологии и патогенезе психических и психосоматических заболеваний. — Харьков: Основа, 1995. — 276 с.
13. *Бачериков Н. Е., Згонников П. Т.* Клинические аспекты суицидологии // Клиническая психиатрия (Под ред. Н. Е. Бачерикова). — К.: Здоров'я, 1989. — С. 456–479.
14. *Дюркгейм Э.* Самоубийство // Суицид. Хрестоматия по суицидологии. — К.: А. Л. Д., 1996. — С. 104–148.
15. *Кордуэлл М.* Психология. А—Я: Словарь-справочник. — М.: ФАИР-ПРЕСС, 1999.
16. *Кутько И. И., Бровина Н. Н., Стефановский В. А., Букреев В. И.* Особенности суицидального поведения у психически больных и лиц с пограничными нервно-психическими расстройствами и организация суицидологической помощи: Метод. рекомендации. — Харьков, 1989. — 13 с.
17. *Майерс Д.* Социальная психология. — СПб.: Питер Ком, 1998.

18. *Пилягина Г. Я.* Аутоагрессия: биологическая целесообразность или психологический выбор?— Таврический журнал психиатрии. — 1999. — № 3 (10). — С. 22–27.
19. *Психология.* Словарь (Под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского). — М.: Изд-во полит. лит. 1990. — 496 с.
20. *Селье Г.* Стресс без дистресса. — Рига: Виеда, 1992. — 109 с.
21. *Суїцидологія.* Теорія та практика. — Зб. наук. ст. — К.: Вид. КІВС, 1998. — 188 с.
22. *Трегубов Л. З., Вагин Ю. Р.* Эстетика самоубийства. — Пермь: КА-ПИК, 1993. — 268 с.
23. *Чуприков А. П., Пилягина Г. Я.* Эпидемия самоубийств в Украине продолжается. — Національна безпека і оборона. — 2001. — № 3. — С. 39–42.
24. *Фромм Э.* Антология человеческой деструктивности. — М.: Республика, 1994. — 447 с.
25. *Хьелл Л., Зиглер Д.* Теории личности. — СПб.: Питер Ком, 1998. — 608 с.
26. *Ялом И.* Экзистенциальная психотерапия. — М.: Класс, 1999. — 576 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Суїцидологія”.....	3
Зміст дисципліни “Суїцидологія”.....	4
Вказівки до виконання контрольної роботи.....	6
Теми контрольних робіт.....	6
Питання для самоконтролю.....	7
Список літератури.....	9

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4064

Підп. до друку 13.05.09. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,53. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*